

Sisteme cu MicroProcesoare

Cursul 3

Programarea unui microcontroler

Conf. Tiberiu COCIAS

Universitatea
Transilvania
din Braşov

FACULTATEA DE INGINERIE ELECTRICĂ
ŞI ŞTIINŢA CALCULATOARELOR

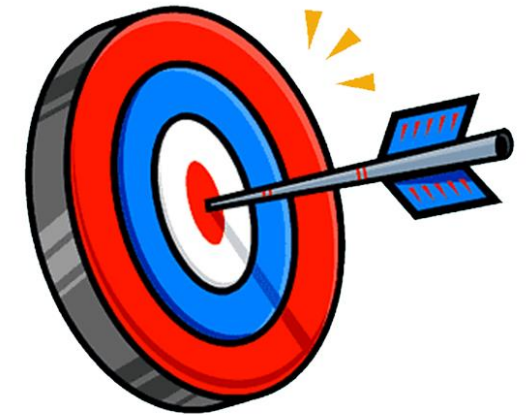

Cuprins

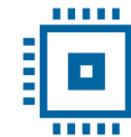

- Programarea unui MC – prezentare generală
- Etapele programării
- Structura memoriei flash: bootloader și program aplicații
- Programarea modulelor Arduino
- Limbaje de programare
- Formatul unui fișier hex
- Programatoare și depanatoare

- Introducerea principalelor concepte şi a etapelor necesare transferului unui program către memoria internă a unui microcontroler. Pentru aceasta se au în vedere:
 - Etapele prin care trece un program până este transformat într-un format specific MC
 - Structura memoriei, pentru un microcontroler AVR
 - Programarea efectivă a sistemelor Arduino
 - Limbaje de programare
 - Module HW necesare procesului de programare sau verificare

Programarea unui MC

Scriere
Cod

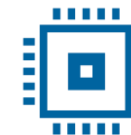

Interfaţă
HW către
MC

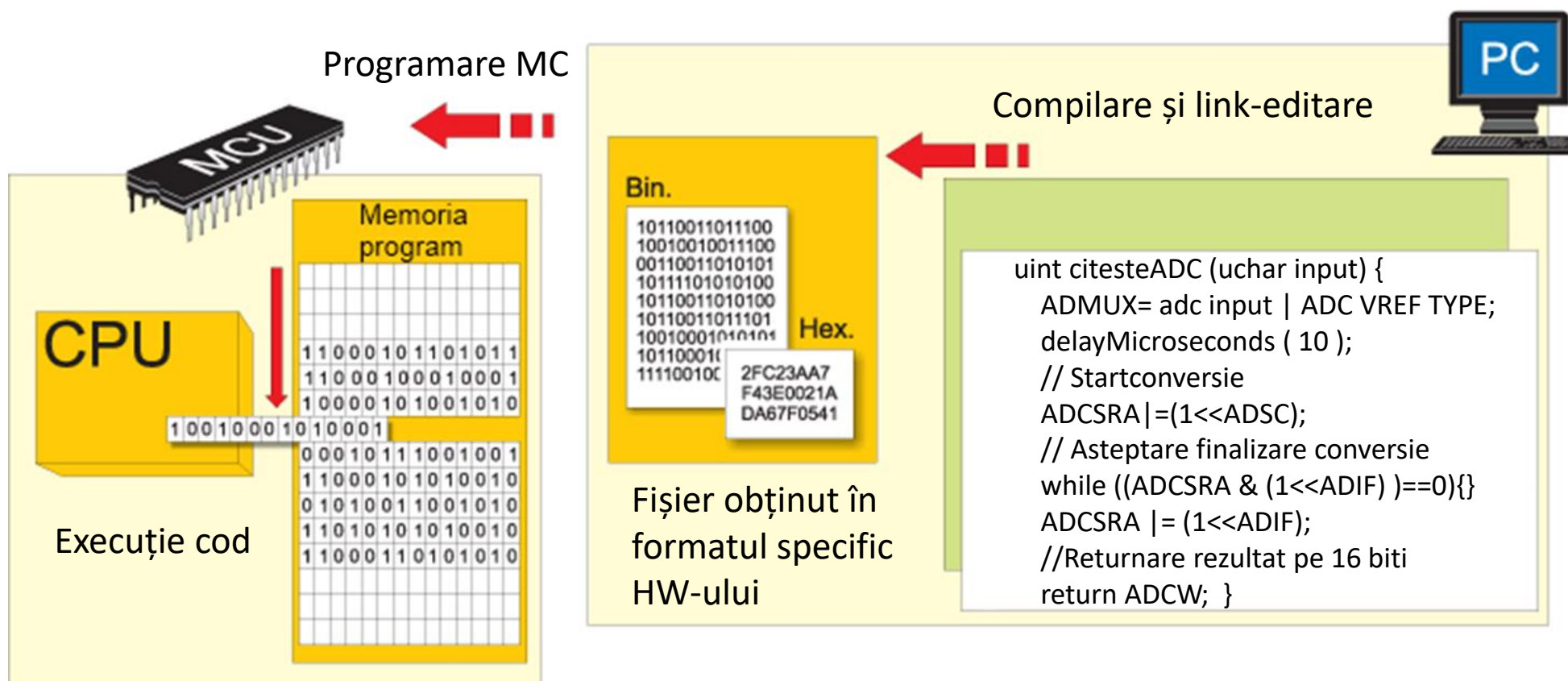
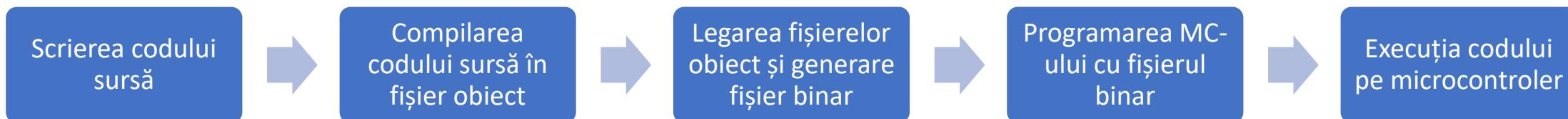
- Etapele programării
unui MC

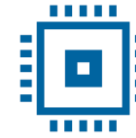
Etapele programării

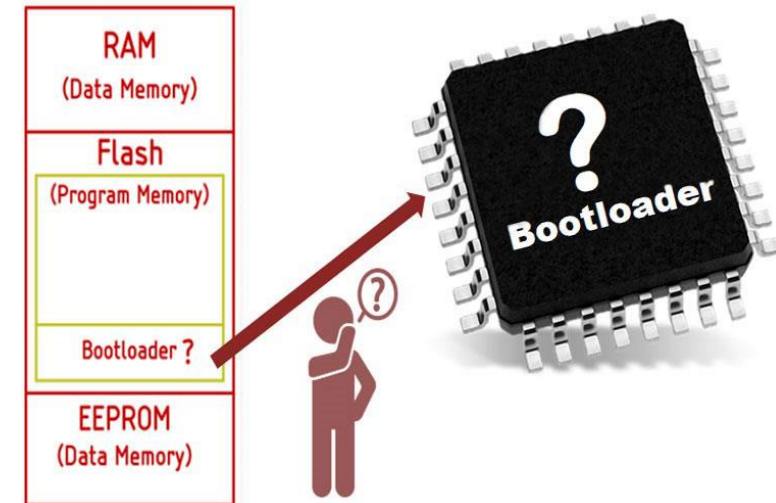
- Etapele parcurse pentru programare unui MC când este utilizat limbajul C:

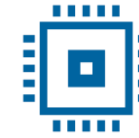
Bootloader

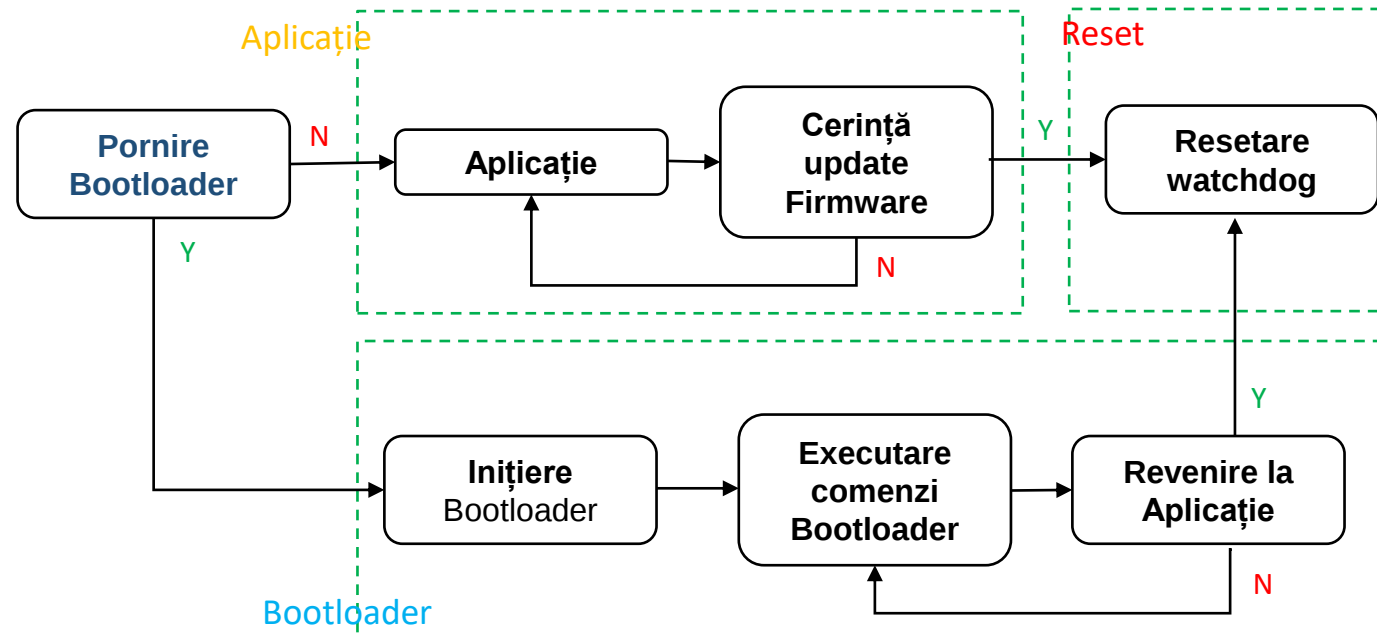
- Memoria flash a MC ATmega328P este împărţită în două secţiuni:
 - **Bootloader**
 - Un program care rulează când alimentăm microcontrolerul
 - Aşteaptă trimiterea de pe un dispozitiv a programului utilizator, pe care îl scrie în memoria flash
 - Permite modificarea sau actualizarea software-lui de sistem
 - Poate utiliza diferite protocoale pentru transferul datelor: UART, I2C, USB
 - Facilitează programarea fără dispozitive externe

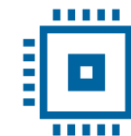
Bootloader

- Memoria flash a MC ATmega328P este împărţită în două secţiuni:
 - **Bootloader**
 - La pornire se decide dacă se execută cod aplicaţie sau bootloader code
 - Reset se poate da după un update de firmware

Memoria pentru aplicații

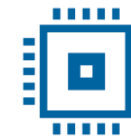

- Memoria flash a MC ATmega328P este împărțită în două secțiuni:
 - **Program de aplicații**
 - Conține programul dezvoltat de utilizator
 - Este salvat cu ajutorul bootloader-ului
- Programarea în mod serial se realizează utilizând:

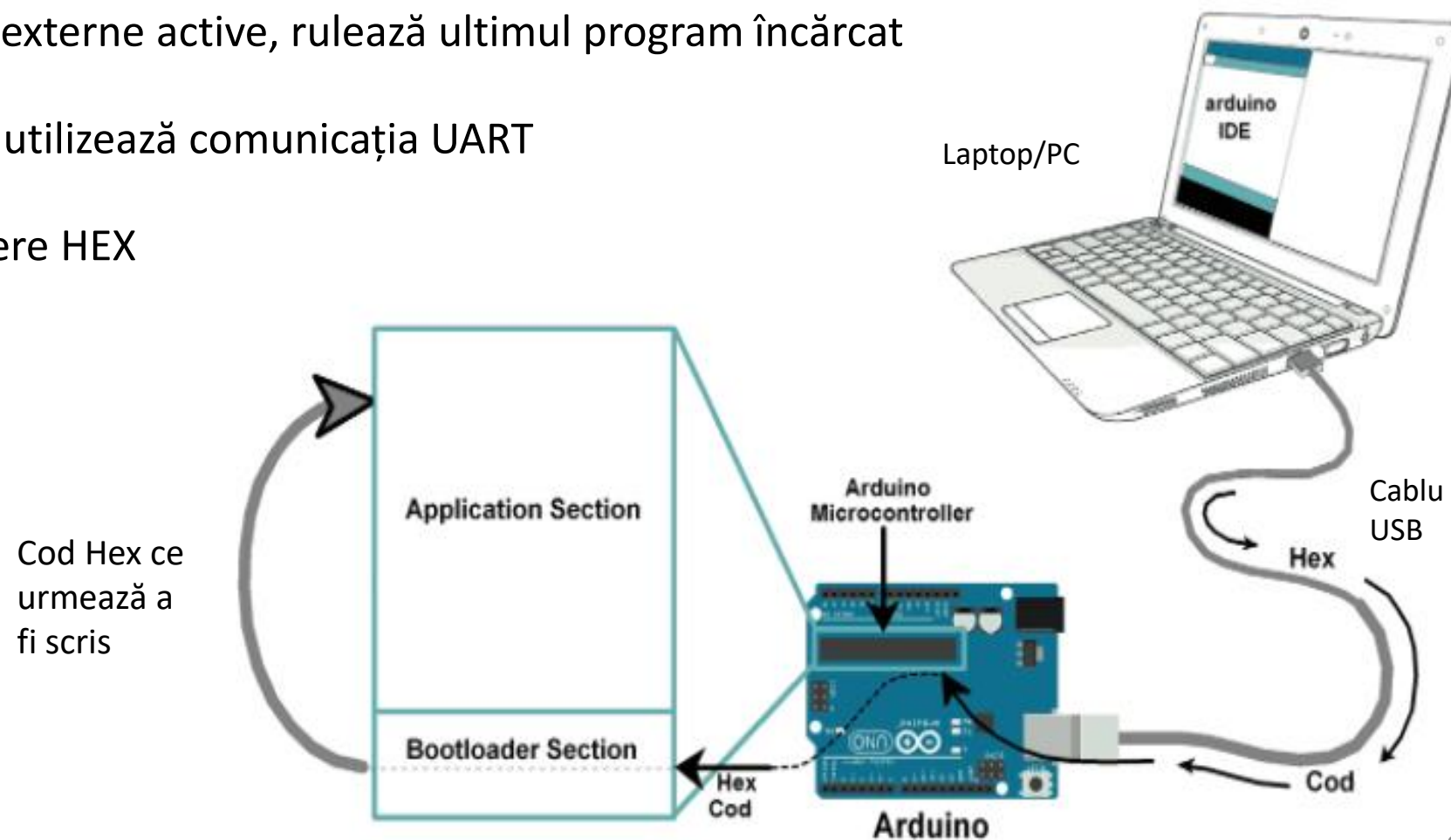
Simbol	Pin	I/O	Descriere
MOSI	PB3	I	Serial data in
MISO	PB4	O	Serial Data out
SCK	PB5	I	Serial Clock

- Microcontrolerele de pe placa Arduino sunt flashuite cu un bootloader Arduino, astfel încât să fie compatibile cu Arduino IDE

Programarea modulelor Arduino

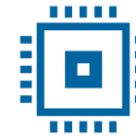
- Când un modul Arduino este alimentat sau Resetat, bootloader-ul Arduino rulează
- Dacă nu sunt intrări externe active, rulează ultimul program încărcat
- Arduino Bootloader utilizează comunicația UART
- Sunt transferate fișiere HEX

Programarea modulelor Arduino

- Pentru transferul către/de la Mc AVR se utilizează AVRDUDE (AVR Downloader Uploader) – pentru memorie Flash şi EEPROM
- Protocolul de comunicaţie este STK500 (pentru a transfera fişierele hex compilate)
- Comunicaţia STK500 este utilizată între Avrdude (rulează pe PC/laptop) şi bootloader (ruleaza pe mc avr)
- Un bootloader de Arduino poate fi compilat şi încărcat în memoria flash utilizându-se Atmel Studio si USBasp (programator circuite)
- O placă Arduino poate fi folosită şi ca modul programare a unui nou bootloader (pentru alte întrebuinţări) – programator ISP (In-system programming)

Limbaje de programare

- Limbaje utilizate: Asamblare, C, C++, Python, Rust
- Limbajul de asamblare:
 - Implementare ușoară pentru programe de mici dimensiuni
 - Cea mai rapidă execuție a codului
 - Cel mai compact cod
 - Implementare complicată pentru programe de mari dimensiuni
 - Analiza completă a resurselor utilizate
 - Probleme la portarea codului, chiar și pe aceleași familii de MC


```
'Chip model
#chip 16F886, 4
#include <chipino.h>

'Main routine
Start:

'Turn D13 LED on
SET D13 ON
Wait 1 sec

'Now toggle the LEDs
SET D13 OFF
Wait 1 sec

'Jump back to the start
Goto Start
```

- Limbajul C:
 - Execuție rapidă a codului
 - Uşor de portat pe alte compilatoare sau familii de MC
 - Multe compilatoare disponibile
 - Multe funcții predefinite
 - Foarte răspândit ca şi limbaj
 - Se pot utiliza unelte de analiza a codului (Polyspace verifica regulile MISRA)
 - Dificil de utilizat la început
- Limbajul C++:
 - Cod mai organizat şi modular
 - Posibilitate de reutilizare a codului
 - Dimensiunea codului şi cerinţele de resurse pot fi mai mari decât în C

```
unsigned int ADCRead(unsigned char ch)
{
    int conv=0;
    if(ch>7) return 0; //Invalid Channel

    ADCON0=(ch<<2); //Select ADC Channel

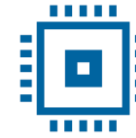
    ADCON0.ADON=1; //switch on the adc module

    ADCON0.GO_DONE=1;//Start conversion

    while(ADCON0.GO_DONE){} //wait for the conv

    ADCON0.ADON=0; //switch off adc
    conv |= ADRESH << 2 | ADRESL >> 6 ;
    return conv;
}
```

Limbaje de programare

Limbajul C

```
void main() {  
    TRISB = 0;  
    PORTB = 0b00000011;  
}
```

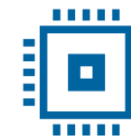
Limbajul de asamblare

```
_main:  
    CLRFB    TRISB+0  
    MOVLW    3  
    MOVWF    PORTB+0  
    GOTO     $+0
```

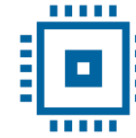
Fişierul *.hex

```
:0A00000018280000000000000000288E  
:0E000A008312031321088A00200882000800D8  
:1000180005208A110A128000840AA00A0319A10A7D  
:08002800F003031D0C28080081  
:0E0030008316031386010330831286001E28F8  
:02400E00F21F9F  
:00000001FF
```

Formatul unui fișier hex

- Fișierul .hex generat are o structură de forma: "**BB****aa****AA****TT****DD****CC**"
 - **BB** – reprezintă numărul de octeți de pe linia curentă
 - **aaAA** – adresa unde octeții se vor salva în memorie (aa – LSB, iar AA – MSB pentru adresă)
 - **TT** – reprezintă tipul de date, astfel:
 - 00 – date de tip program
 - 01 – EOF (End Of File)
 - 04 – adresă extinsă.
 - **DD** – octeții de date care conțin codul mașină generat din codul scris de programator (câți octeți sunt pe linie)
 - **CC** – Suma de control

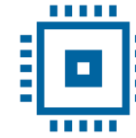

Unitatea Centrală de Procesare - UCP

- Suma de control se calculează astfel:
 - $0A + 00 + 00 + 00 + 18 + 28 + 00 + 00 + 00 + 00 + 00 + 00 + 00 + 28 = 72 = 111\ 0010$
 - $\sim (01110010) = 10001101 + 1 = 10001110 = 8E$

:0A	0000	00	18 28 00 00 00 00 00 00 00 00 28	8E
:0E	000A	00	8312031321088A00200882000800	D8
:10	0018	00	05208A110A128000840AA00A0319A10A	7D
:08	0028	00	F003031D0C280800	81
:0E	0030	00	8316031386010330831286001E28	F8
:02	400E	00	F21F	9F
:00	0000	01		FF //EOF

Formatul unui fișier hex

- Limbajul C vs Limbajul de asamblare:

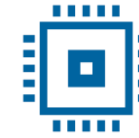
Limbajul C

```
int nVar1 = 10;  
int nVar2 = 20;  
int nResult;  
  
void main() {  
    nResult = nVar1 *  
nVar2;  
}
```

Limbajul de asamblare

```
_main:  
    MOVF      _nVar1+0, 0  
    MOVWF     R0+0  
    MOVF      _nVar1+1, 0  
    MOVWF     R0+1  
    MOVF      _nVar2+0, 0  
    MOVWF     R4+0  
    MOVF      _nVar2+1, 0  
    MOVWF     R4+1  
    CALL      _Mul_16x16_U+0  
    MOVF      R0+0, 0  
    MOVWF     _nResult+0  
    MOVF      R0+1, 0  
    MOVWF     _nResult+1  
    GOTO      $+0
```

Formatul unui fișier hex

- Limbajul C vs Limbajul de asamblare:

Limbajul C

```
int nVar1 = 10;  
int nVar2 = 20;  
int nResult;  
  
void main() {  
    nResult = nVar1 *  
nVar2;  
}
```

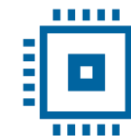

Limbajul de asamblare

```
_main:  
    MOVF      _nVar1+0, 0  
    MOVWF     R0+0  
    MOVF      _nVar1+1, 0  
    MOVWF     R0+1  
    MOVF      _nVar2+0, 0  
    MOVWF     R4+0  
    MOVF      _nVar2+1, 0  
    MOVWF     R4+1  
    CALL      _Mul_16x16_U+0  
    MOVF      R0+0, 0  
    MOVWF     _nResult+0  
    MOVF      R0+1, 0  
    MOVWF     _nResult+1  
    GOTO      $+0
```

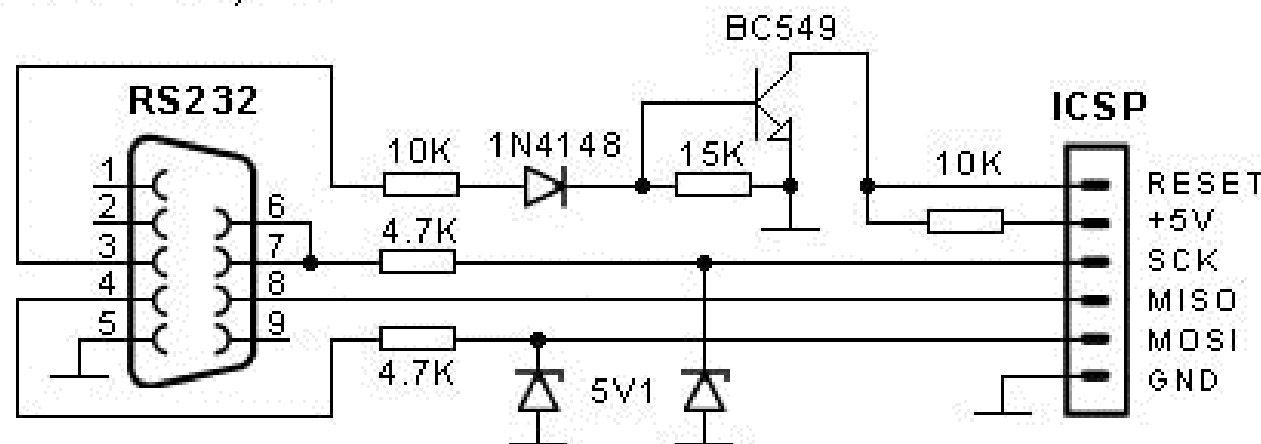

Programator și Depanatoare

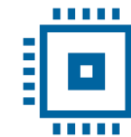

- Programatorul și depanatorul (debugger-ul) sunt instrumente esențiale pentru transferul codului compilat în microcontroler și pentru depanarea acestuia.
- Softul utilizat pentru programare este PonyProg (<https://www.lancos.com/prog.html>)
- Comunicația serială este utilizată pentru transferul datelor
- ICSP = In-Circuit Serial Programming
- Schema electrică a unui programator (MC din familia AVR):

AVR Programmer
electronics-diy.com

Programator și Debugger

- Din categoria programatoare și depanatoare amintim:

- **JTAG (Joint Test Action Group):**

- Un protocol standard pentru testarea și programarea circuitelor integrate
- Utilizat pe scară largă pentru microcontrolere ARM și alte arhitecturi
- Permite programarea și depanarea codului la nivel hardware, inclusiv setarea de breakpoints și urmărirea execuției

VCC	1			2	VCC (optional)
TRST	3			4	GND
TDI	5			6	GND
TMS	7			8	GND
TCLK	9			10	GND
RTCK	11			12	GND
TDO	13			14	GND
RESET	15			16	GND
N/C	17			18	GND
N/C	19			20	GND

JTAG

- **ISP (In-System Programming):**

- Permite programarea microcontrolerelor direct în sistemul lor final, fără a le scoate din circuit
- Larg utilizat pentru microcontrolere AVR, PIC, și altele
- Convenabil pentru actualizări de firmware în sisteme deja montate și operaționale

VCC	1			2	VCC (optional)
N/U	3			4	GND
N/U	5			6	GND
SWDIO	7			8	GND
SWCLK	9			10	GND
N/U	11			12	GND
SWO	13			14	GND
RESET	15			16	GND
N/C	17			18	GND
N/C	19			20	GND

SWD

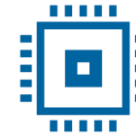
- **SWD (Serial Wire Debug):**

- O variantă a JTAG, specifică pentru microcontrolere ARM, care utilizează mai puține pini

Programator și Debugger

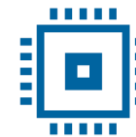
- Un dispozitiv depanator facilitează examinarea pas cu pas a execuției unui program, identificarea erorilor (bugs) și înțelegerea comportamentului său
- Funcționalități de bază (depanator încorporat sau embedded):
 - Punct de întrerupere (breakpoint): permite programului să se opri la o anumită linie de cod pentru a inspecta variabile și registre
 - Execuție pas cu pas: permite executarea programului linie cu linie, oferind control exact asupra fluxului de execuție
 - Inspecția variabilelor: permite examinarea valorilor variabilelor în timpul execuției
 - Vizualizarea memoriei: permite examinarea conținutului memoriei, inclusiv a stivei și a heap-ului
 - Urmărirea apelurilor de funcție: permite urmărirea apelurilor de funcție și revenirea din ele

Concluzii

- Etapele necesare obţinerii unui fişier binar şi rulării acestuia pe un MC
 - Compilare – linkeditare – programare – execuţie
- Structura memoriei unui MC AVR
 - Bootloader şi memorie pentru aplicaţii
- Programarea unui modul Arduino
- Limbaje de programare
 - Avantaje şi dezavantaje ale principalelor limbaje
- Verificarea funcţionării unui MC
 - Utilizarea unui depanator pentru evaluare

Contact:

Email: Tiberiu.cocias@unitbv.ro

elearning.unitbv.ro Microcontrolere si Microprocesoare